

Бібліографічний список / References:

1. Australia, New Zealand, and China: a Bumpy Ride Towards a Dialogue. Martens Centr. 29 June 2021. Access mode: <https://www.martenscentre.eu/blog/australia-new-zealand-and-china-a-bumpy-ride-towards-a-dialogue/> (accessed 15.05.2024)
2. Ayson R. Choosing ahead of time? Australia, New Zealand and the US-China contest in Asia. *Contemporary Southeast Asia*. 2012. 34(3). P. 338–364. doi:10.1355/cs34-3b
3. Blaxland J. Strategic Balancing Act: Australia's Approach to Managing China, the USA and Regional Security Priorities. *Security Challenges*, Vol. 13, No. 1, Getting the Balance Right (2017), pp. 19-40.
4. Harman R. Hello China. How America is withdrawing from Asia. *Politik*. 2019e, July 18. Access mode: <http://politik.co.nz/en/content/foreignaffairs/1607/> (accessed 15.05.2024)
5. Kizeková, A. (2021). Taking stock of Australia's asymmetrical relations with China: interdependence, tensions, and new dimensions. *Journal of Contemporary Eastern Asia*, 20(2), 197–209. Access mode: <https://doi.org/10.17477/jcea.2021.20.2.197> (accessed 15.05.2024)
6. Köllner P. Australia and New Zealand recalibrate their China policies: convergence and divergence. *The Pacific Review*. 2021. Volume 34, Issue 3. P. 405–436. Access mode: <https://doi.org/10.1080/09512748.2019.1683598> (accessed 15.05.2024)
7. Laurenceson J., Zhou M., Pantle T. Interrogating Chinese economic coercion the Australian experience since 2017. *Security Challenges*, Vol. 16, No. 4, Geo-Economics in the Indo-Pacific (2020), pp. 3-23
8. Pan G. Ineffective Communication: Why and How Australia and China Talk Past Each Other. *Australian Institute of International Affairs*. 15 MAR 2024. Access mode: <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/ineffective-communication-why-and-how-australia-and-china-talk-past-each-other/> (accessed 16.05.2024)
9. Tow S. R. Diplomacy in an asymmetric alliance International Relations of the Asia-Pacific. Oxford University Press. Vol. 12, No. 1 (2012), pp. 71-100. Access mode: <https://www.jstor.org/stable/26155942> (accessed 15.05.2024)
10. Uren D. Australia's Asymmetrical Trade with China Offers Little Room to Move. | Australian Strategic Policy Institute. 11/10/2020
11. Vijaya, P. (2021) Australia's role in the quad and its crumbling ties with China. *Journal of Indo-Pacific Affairs*, 4 (9). pp. 136-144. Access mode: <https://pure.jgu.edu.in/id/eprint/1725/> (accessed 16.05.2024)
12. Waltz K. The Emerging Structure of International Politics. *International Security*. 1993. Vol. 18, No. 2. P. 44–79.
13. Ward A. and Mcleary P. Biden announces joint deal with U.K. and Australia to counter China. *Politiko*. 09/15/2021
14. Womack, B., 2004. Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity. *Journal of Contemporary China*, 13 (39), pp.351-366. Access mode: <https://pdfs.semanticscholar.org/ed61/fecb11d32e3eda43377b76c31d4799483056.pdf> (accessed 17.05.2024)
15. Womack, B., 2006. *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry*. New York: Cambridge University Press.
16. Womack B. China as a normative foreign policy actor. CEPS Centre for European Policy Studies, 2008. pp.265-299.
17. Womack, B., 2010. *China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationships in Asia*. Singapore: World Scientific.
18. Womack B. Asymmetry and China's Tributary System. *Oxford Journals Social Sciences Chinese Journal of International Politics*. 2012. Vol. 5, Issue 1, March. Access mode: <https://academic.oup.com/cjip/article/5/1/37/343602> (accessed 17.05.2024)
19. Womack, B., 2016. *Asymmetry and International Relationships*. New York: Cambridge University Press.
20. Zhou Fangyin. China-Australia Relations and China's Policy Choices toward Australia. *China Review*. Vol. 23, No. 1, 2023, pp. 213-242. The Chinese University of Hong Kong Press

DOI 10.31558/2617-0248.2024.9.19

УДК 327:913(510)

**ОСНОВНІ ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ КНР
НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0921-6142>**Голянич Б. В., к. політ. н., заступник начальника інституту Воєнної академії
імені Євгенія Березняка**

У статті досліджено ключові напрямки стратегічних цілей КНР щодо республік колишнього СРСР. Визначені цілі Китаю, спрямовані на зміцнення економічного впливу через інвестиції, кредити та

©Голянич Б. В., 2024

інфраструктурні проекти, а також на формування поясу дружніх країн із передбачуваною внутрішньою та зовнішньою політикою. Особлива увага приділяється китайській стратегії щодо зменшення впливу інших глобальних гравців у регіоні, таких як Росія та США.

Наголошується, що після повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року та запровадження проти неї західних санкцій Китай остаточно відмовився розглядати Росію як центрального актора на пострадянському просторі. Китай відкрито показує, що Центральна Азія займає центральне місце в його геостратегії на пострадянському просторі. Останні дії Пекіна свідчать про те, що він більше не вважає за потрібне залучати Росію або враховувати її інтереси у взаєминах із п'ятьма центрально-азійськими республіками. Створення формату співпраці «Китай – Центральна Азія» дало розуміння того, що Китай в подальшому планує співпрацювати з регіоном без Росії. Встановлено, що стратегічний інтерес Китаю у зближенні з країнами Центральної Азії стосується досягнення цілей у безпековому, логістичному, торгово-економічному та геополітичному вимірах. Інструменти, які Китай використовує для досягнення своїх стратегічних цілей на пострадянському просторі, еволюціонували від багатосторонньої організації за участю Росії, такої як «Шанхайська організація співробітництва», до односторонньої ініціативи «Один пояс, один шлях» та формату «С + С5», в якому Росія не бере участі.

Ключові слова: КНР, пострадянський простір, геостратегічні пріоритети, Центральна Азія, Південний Кавказ, «Один пояс, один шлях».

Holianych B. V., The main geostrategic priorities of the People's Republic of China in the post-Soviet space

The article examines the key directions of the strategic goals of the People's Republic of China in relation to the republics of the former USSR. China's stated goals are to strengthen its economic influence through investment, loans and infrastructure projects, as well as to form a belt of friendly countries with predictable domestic and foreign policies. Particular attention is paid to China's strategy to reduce the influence of other global players in the region, such as Russia and the United States.

It is emphasized that after the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine on February 24, 2022 and the introduction of Western sanctions against it, China finally refused to consider Russia as a central actor in the post-Soviet space. China openly shows that Central Asia occupies a central place in its geostrategy in the post-Soviet space. Beijing's latest actions suggest that it no longer sees the need to involve Russia or consider its interests in its relations with the five Central Asian republics. The creation of the cooperation format «China – Central Asia» gave an understanding that China plans to cooperate with the region without Russia in the future.

It has been established that China's strategic interest in rapprochement with the countries of Central Asia concerns the achievement of goals in security, logistics, trade-economic and geopolitical dimensions.

The tools China uses to achieve its strategic goals in the post-Soviet space have evolved from a multilateral organization with Russian participation, such as the Shanghai Cooperation Organization, to the unilateral Belt and Road Initiative and the C+C5 format, in which Russia does not participate.

Keywords: PRC, post-Soviet space, geostrategic priorities, Central Asia, South Caucasus, «One Belt, One Road».

Постановка проблеми. Геостратегічні пріоритети держави передбачають розробку та реалізацію проєктів і політик щодо окремих регіонів світу, країн і територій, з метою створення сприятливих умов для досягнення національних інтересів. Геостратегія КНР на пострадянському просторі, як і в інших регіонах світу, базується на концепції формування багатопольярного світового порядку.

Водночас, в основі китайського бачення такого світоустрою багатопольярність означає не рівноправність «полюсів», а наявність більших і менших та країни-лідера, в ролі якого Китай бачить себе. Виходячи з цього Пекін вибудовує взаємодію з пострадянськими країнами.

У пріоритеті геостратегії Китаю перебувають п'ять центрально-азійських країн, для яких велика сусідня держава з її потужними фінансово-інвестиційними можливостями перетворюється на ключовий чинник їх власного розвитку. Росія зі своєю союзницею Білоруссю посідає окреме місце в зовнішній політиці КНР, а решта пострадянських держав, у тому числі й Україна, залишаються на периферії геостратегічних інтересів Китаю.

Дослідження геостратегічних пріоритетів Китаю на пострадянському просторі є досить актуальним напрямком досліджень, зокрема для українських науковців. Це пов'язано з географічним розташуванням України, яка є частиною цього регіону та її прагненням досягти стратегічної автономії.

Метою статті є дослідження геостратегічних пріоритетів КНР на пострадянському просторі та визначення основного інструментарію реалізації Китаєм своїх стратегічних цілей.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Дослідження геостратегічних пріоритетів КНР на пострадянському просторі є актуальною темою для науковців, політологів та експертів у сфері міжнародних відносин, серед яких зокрема: Н. Ролланд, М. Ларуель, Ж. Юше, С. Пейруз, Б. Бальчі, Е. Сванте, С. Корнелл, Ф. Старр, В. Цзісі, М. Монір, Д. Неліппа, М. Ворона, О. Цапко та інші [1-7].

Зазначені дослідники аналізують китайську ініціативу «Один пояс, один шлях» (ОПОШ), що є ключовим елементом у стратегії Китаю на пострадянському просторі, досліджують політичні та стратегічні наслідки цієї ініціативи для регіону, а також її вплив на глобальну геополітику, визначають економічні та політичні аспекти китайської політики в Центральній Азії (ЦА), зокрема її вплив на пострадянські держави. Авторами розглядається, як Китай використовує економічні важелі для зміцнення свого впливу в регіоні, як Пекін формує свою стратегію в регіоні, використовуючи економічні, політичні та культурні інструменти.

Джерела, які розглядають геостратегічні пріоритети КНР на пострадянському просторі є різноманітними та охоплюють широкий спектр аспектів китайської політики. Вони включають як академічні дослідження, так і аналітичні доповіді та публікації в медіа. Важливими темами є економічний вплив КНР, військова співпраця, а також використання «м'якої сили» для посилення впливу на регіон. Ці джерела допомагають краще зрозуміти стратегічні наміри Китаю та його методи досягнення цілей на пострадянському просторі.

Виклад основного матеріалу. Пострадянський простір (ППП) не однорідний і значення окремих його сегментів для Китаю істотно відрізняються. Враховуючи першочергово географічний фактор, КНР реалізує окремі геостратегії стосовно Росії, ЦА, Кавказу та європейських республік із Україною включно.

В цілому, геостратегія Китаю на пострадянському просторі базується на ключових принципах його зовнішньої політики. Ці принципи включають прагматизм і китаєцентричність, пріоритет двосторонніх відносин, створення власних багатосторонніх форматів, невтручання у внутрішні справи інших держав, уникнення обов'язкових союзницьких договорів у сфері безпеки, акцент на економічному співробітництві та застосування «м'якої сили» для досягнення власних інтересів.

Останніми роками, на тлі посилення конкуренції зі Сполученими Штатами, сформувався ще один базис зовнішньої політики Китаю, згідно з яким Пекін поділяє країни світу на дружні та конкурентні. Варто підкреслити, що китайська пропаганда й офіційна риторика не використовує термін «ворожі» ні до жодної держави, навіть по відношенню до США.

Керівництво КНР розуміє, що не може самостійно протистояти США та їхнім союзникам, тому прагне створити власний блок дружніх країн. При цьому Росія та сусідній центрально-азійський регіон пострадянського простору відіграють особливу роль через їхню географічну близькість до Китаю, а також через безпекові, економічні та інші фактори.

Попри незмінність базових засад, геостратегія Китаю по відношенню до ППП зазнала суттєвої трансформації від початку 1990-х років і до сьогодні. Головним чином це пов'язано зі змінами в оцінці ролі Росії та її впливу на пострадянські країни.

Після розпаду СРСР геостратегія Китаю щодо пострадянського простору базувалася на моделі, де Росія виступала як домінуюча сила з особливим впливом на території колишнього СРСР. Упевненість Китаю в правильності цього підходу зросла після приходу до влади В. Путіна в 2000 році та встановлення в Росії авторитарного режиму з неоімперською ідеологією.

Так, починаючи з 2000-х років, Москва агресивно демонструвала свій вплив на ППП, відверто втручаючись у політику сусідніх країн і змушуючи їх діяти у своїх інтересах, впливаючи на уряди європейських держав, а також, аби тісніше прив'язати «периферію», активізувала власні інтеграційні проекти (СНД, ОДКБ) й ініціювала нові (Євразійське економічне співтовариство у 2010 році, яке в 2015 році перетворило на Євразійський економічний союз, ЄвразЕС).

Від початку російської агресії проти України в 2014 році та з перших відчутних для РФ західних санкцій, стала очевидною слабкість позицій Москви на ППП і з'явилися ознаки втрати нею свого впливу в сусідніх пострадянських країнах. Це стало сигналом для Китаю переходити до реалізації іншої геостратегічної моделі, націленої вже на самостійне просування інтересів у колишніх пострадянських республіках без урахування чинника РФ.

Проявом такої трансформації стало прискорення економічної експансії і посилення безпекового співробітництва КНР із країнами важливого центрально-азійського регіону. Окремим напрямом можна вважати Білорусь, де збудований Китайсько-білоруський індустріальний парк, відомий як «перлина» ОПОШ. На сьогоднішній день є найбільшим індустріальним парком, який інвестується та керується Китаєм за кордоном та за допомогою якого здійснюється економічне співробітництво між Пекіном та Мінськом [8].

Завдяки парку Китай залучив 120 компаній з 15 країн із загальними запланованими інвестиціями понад 1,4 мільярда доларів США. Парк охоплює такі галузі, як технологічні дослідження та розробки, машинобудування, електронна комерція, комунікації, логістика, біомедицина, штучний інтелект, розробка мережі 5G та інші сфери [9].

Китай остаточно відмовився розглядати Росію як центрального актора на пострадянському просторі після її повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року та запровадження західних санкцій у відповідь. Відтоді Пекін відкрито демонструє наміри співпрацювати з пострадянськими країнами без Росії, яка тепер у геостратегії КНР розглядається як звичайна країна, хоч і з великою територією, населенням, природними ресурсами, ядерною зброєю та постійним членством у Раді Безпеки ООН.

Таким чином, зберігши незмінними базові засади своїх стратегічних пріоритетів на ППП, Китай трансформував її від визнання Росії як центрального елемента на теренах всього колишнього СРСР

до сприйняття цієї країни як звичайної пострадянської держави, хоча й із відповідними застереженнями. До кримської агресії Росії проти України цей напрям залишався головним для Китаю.

ЦА залишалась на другому місці. Реалізація геостратегічних сценаріїв у цьому регіоні мала лише одну мету і стосувалася забезпечення безпеки кордонів із нестабільним Афганістаном. Збільшуючи іноземні інвестиції, Китай прагне стабілізувати ключові азійські держави, що є вирішальними для безпеки його північно-західних регіонів [10].

З 2014 року з'явилися ознаки зміни пріоритетів, а після 24 лютого 2022 року Китай уже відверто почав демонструвати, що в його геостратегії на ПРП чільне місце посідає ЦА. Останні кроки Пекіна вказують на те, що він більше не вважає за потрібне залучати Росію чи враховувати її інтереси у своїх справах із п'ятьма центрально-азійськими республіками.

Зокрема, Китай ініціював окремих формат співпраці з Казахстаном, Киргизстаном, Таджикистаном, Туркменістаном і Узбекистаном: «Китай – Центральна Азія» або «С+С5» (від англійських China і Central Asia) і провів 19 травня 2023 року масштабний саміт лідерів країн-учасниць у китайському місті Сіань [11].

За підсумками вищезазначеного заходу було ухвалено 54 основних домовленостей та ініціатив, погоджено створення 19 механізмів і платформ багатостороннього співробітництва та підписано 9 багатосторонніх документів і ряд двосторонніх угод між Китаєм і окремими центрально-азійськими країнами. В тому числі й дано старт будівництву залізниці Китай-Киргизстан-Узбекистан на Близький Схід і далі до Південної Європи, яка дозволить скоротити існуючий маршрут через Росію на 900 км і 7-8 днів, чому Москва впродовж кількох років всіляко перешкождала.

Новий формат став важливим кроком до інституціоналізації партнерства між Китаєм та країнами ЦА. Міністр закордонних справ Китаю Ван І зазначив, що відкриття секретаріату знаменує собою реалізацію досягнутого главами держав консенсусу та ще раз підтверджує міжнародній спільноті рішучість шести країн співпрацювати задля спільного розвитку та зміцнення співпраці [12].

Враховуючи домовленості між країнами, стратегічний інтерес Китаю у зближенні з країнами ЦА стосується досягнення цілей у кількох основних вимірах: безпековому, логістичному, торгово-економічному та геополітичному.

Безпековий аспект полягає в необхідності запобігти проникненню радикальних ісламістів з Афганістану через сусідні центрально-азійські країни на територію КНР, зокрема в Сінцзян-Уйгурський автономний район з населенням понад 25 мільйонів осіб, переважно мусульман. Це завдання успішно виконується завдяки допомозі Китаю в розбудові інфраструктури, охорони кордонів сусідніх країн та підготовці відповідних фахівців.

Логістичний вимір є одним із ключових пріоритетів. Він включає розбудову автомобільних і залізничних коридорів «Схід-Захід» для швидкого транспортування китайської продукції до європейських ринків. Оскільки економічний розвиток Китаю все ще значною мірою залежить від експорту, створення додаткових маршрутів залишається серед головних завдань уряду КНР. У зворотному напрямку через територію центрально-азійських держав до Китаю прокладаються нафто- та газопроводи, що зміцнюють енергобезпеку КНР.

Торгово-економічний аспект стосується безпосередньої торгівлі та інвестицій Китаю в країнах ЦА. Ці країни багаті на нафту і газ (Казахстан, Туркменістан), руди (Киргизстан, Таджикистан) та інші природні ресурси, які експортуються до Китаю. У свою чергу, Пекін є найбільшим постачальником продукції і товарів широкого вжитку на ринки країн центрально-азійського регіону.

Геополітичний аспект полягає у прагненні Китаю запобігти посиленню американської присутності в ЦА, яка є сусідньою з КНР. Китай намагається максимально «прив'язати» країни регіону до себе після виходу Росії, зокрема шляхом інтеграції їх виробничих секторів у китайські економічні мережі і блокування можливостей для економічних гравців з інших країн.

Реалізація геостратегії на центрально-азійському напрямі сприяє стійкості економіки Китаю на фоні невизначеності стосовно його головного партнера – Росії. Її обтяжена санкціями економіка та непередбачуваний режим у Кремлі створюють ризики для китайських компаній, які працюють в РФ, та загалом для всієї торгово-економічної взаємодії двох країн.

Південний Кавказ, як і ЦА, привернув інтерес КНР, але через історичні особливості та відмінності у відносинах Китаю з трьома країнами регіону, сформувалися різні дипломатичні підходи, цілі та моделі співпраці. Національні інтереси цих країн виходять за межі економіки, охоплюючи також геополітичні та безпекові аспекти. Інструменти зовнішньої політики стали більш різноманітними, створюючи унікальну модель дипломатичної взаємодії між Китаєм і країнами Південного Кавказу [13].

Слід звернути увагу на те, що на пострадянському просторі Південний Кавказ вирізняється найскладнішим геополітичним середовищем та є регіоном Євразії з унікальними геополітичними, економічними та культурними характеристиками. Південний Кавказ опинився в центрі протистояння між регіональними державами, такими як США, Великобританія, Євросоюз, Туреччина, Іран, Китай та Ізраїль [14]. Діючи витончено та по-східному, зміцнюючи співпрацю з країнами регіону, Китай поширює свій вплив на Кавказі, тим самим поступово витісняє інших глобальних гравців, насамперед і Росію.

Геостратегія КНР щодо країн Балтії ґрунтується на прагненні досягти декількох цілей, а саме: економічна співпраця, інфраструктурні проекти та політичний вплив.

Однак, створений Китаєм механізм співпраці з країнами Центральної та Східної Європи «16+1» у 2012 році, до якого увійшли і країни Балтії зазнав краху. Вихід країн Балтії з формату «16+1» у 2022 році та їхня рішуча підтримка України після повномасштабного вторгнення Росії чітко демонструють, що вони позиціонують себе як невід'ємну частину трансатлантичної спільноти.

На даний момент можна стверджувати, що Китай розробив геостратегію щодо України, яка максимально відповідає його власним інтересам. Основою цієї стратегії є сприйняття України як партнера США та частини західного блоку, що виявляється у блокуванні політичного діалогу на рівні лідерів і зменшенні обсягів торговельно-економічної співпраці. Китай дистанціювався від участі у врегульованні війни, зосередившись на створенні власного антизахідного блоку держав, до якого Україна не входить.

«М'яка сила» Китаю є потужним інструментом для досягнення геополітичних цілей. Україні необхідно бути готовою протистояти цьому впливу, зберігаючи свою культурну ідентичність та незалежність [15].

Для досягнення власних геостратегічних цілей на ПРП Китай послуговується традиційними для нього методами і засобами, що ґрунтуються на його економічних перевагах. Торгово-інвестиційний чинник широко застосовується Пекіном для отримання впливу на країни, що розвиваються, зокрема, на Африканському континенті, й так само використовуються на ПРП.

Виходячи з зазначених вище базових засад та пріоритетних геостратегічних напрямів, можна стверджувати, що Китай від початку створення незалежних держав на пострадянських теренах реалізує підхід поступового нарощування інструментів впливу. При цьому, дії Пекіна повністю корелюються з проаналізованими вище трансформаціями його підходів і зміною пріоритетності напрямів.

Початком активної геостратегії по відношенню до Росії і ЦА, частини ПРП, де зосереджені головні інтереси Китаю, можна вважати ініційоване Пекіном створення в 2001 році Шанхайської організації співробітництва (ШОС), куди увійшли Китай, Казахстан, Киргизстан, Росія, Таджикистан і Узбекистан. Пізніше членами організації стали Пакистан, Іран, Індія та Білорусь. Співзасновниками організації стали КНР і РФ, оскільки на той час остання мала значний вплив у ЦА і Пекін, враховуючи це, створював новий багатосторонній формат залучення до співпраці республік колишнього СРСР спільно з Москвою.

Головним завданням ШОС визначено розвиток співробітництва країн-учасниць з метою протидії терористичним загрозам, підтримки та зміцнення миру, безпеки і стабільності в регіоні, що межує з Афганістаном [16]. Китай активно використовує ШОС для поглиблення торгово-економічних і культурних зв'язків із країнами ЦА. Проте основний фокус ШОС залишається на безпековій співпраці і ця організація успішно виконала своє завдання, зміцнивши охорону кордонів з Афганістаном і знизивши терористичні загрози.

Наступним кроком Китаю в геостратегії на ПРП стала ініціатива ОПОШ, трансрегіональний інфраструктурний економічний проект без чітко визначених рамок співпраці. Старт ініціативи оголосив лідер Китаю Сі Цзіньпін у 2013 році, перебуваючи в Казахстані.

ОПОШ надав Китаю можливість активно застосовувати свій основний економічний інструмент для досягнення геостратегічних цілей у всьому ПРП. Масштабні китайські кредити та інвестиції в інфраструктуру і виробничі потужності в республіках колишнього СРСР суттєво розширили присутність і вплив КНР у цих країнах.

В свою чергу, Москва сприймає швидке зростання китайської присутності у своїй сфері впливу як загрозу власним позиціям у регіоні, що викликає її прихований спротив. Це виявляється у блокуванні конкурентних інвестиційних проектів, де Росія має право голосу. Наприклад, протягом кількох років Москва перешкоджала будівництву залізниці Китай-Киргизстан-Узбекистан, яка б скоротила маршрут до Близького Сходу та Південної Європи на 900 км і 7-8 днів у порівнянні з існуючим шляхом через Росію.

Так, ще в січні 2022 року Пекін ініціював окремий формат співпраці з п'ятьма країнами ЦА «С+С5». Перша установча зустріч глав держав цього формату була віртуальною, а вже другий саміт у китайському Сіані завершився фактичною фіксацією пріоритету ЦА в геостратегії Китаю на ПРП. Виявилось, що без Росії за столом переговорів Китай може домовлятися з п'ятьма центрально-азійськими країнами про будь-які потрібні йому напрями і проекти співпраці.

Тобто, механізм реалізації Китаєм геостратегії на пріоритетних для нього сегментах ПРП пройшов трансформацію від багатостороннього формату за участю РФ до повного усунення російського фактору як деструктивного для інтересів КНР у ЦА.

Висновок. Геостратегія Китаю на пострадянському просторі спрямована на створення поясу дружніх країн з передбачуваною внутрішньою та зовнішньою політикою, очолюваних режимами, залежними від фінансової підтримки КНР.

Досягнення цієї мети дозволить КНР продовжувати розвивати свою економіку, значною мірою залежну від експортно орієнтованого виробництва, та успішно конкурувати із Заходом під керівництвом Сполучених Штатів, об'єднавши навколо себе блок дружніх країн.

Геостратегічні пріоритети Китаю на пострадянському просторі зазнали корегувань у частині підходів до сприйняття ПРП та окремих його країн. Найбільша зміна відбувалась у ставленні до Росії, яка в Пекіні

уже не вважається домінуючою силою на ПРП, чії інтереси потрібно враховувати у відносинах із пострадянськими країнами.

Китай застосовує відмінні геостратегії для окремих секторів ПРП. На периферії його інтересів перебувають європейські країни та Кавказ, тоді як центрально-азійські сусіди і Росія посідають центральне місце. Разом з тим, ці основні напрями геостратегії також зазнали змін, у результаті яких пріоритет Китаю змістився з Росії на ЦА.

Інструментарій реалізації Китаєм своїх стратегічних цілей на ПРП також еволюціонував від багатосторонньої організації за участі Росії ШОС до одноосібної ініціативи ОПОШ та формату «С + С5» без РФ. Відносини з Росією, швидше за все, будуть вибудовуватись за окремим геостратегічним сценарієм, не прив'язаним до ПРП.

У найближчій та середній перспективі пріоритетом геостратегії КНР на ПРП залишатиметься ЦА, до якої може бути долучений Кавказ як важливий транзитний елемент транспортного маршруту в напрямку Європи.

У довгостроковій перспективі, для якої характерною ознакою стане переформатування відносин у Європі за результатами російсько-української війни, саме поняття «геостратегії на пострадянському просторі» як об'єднуваче для низки країн, може втратити актуальність для Китаю і він вибудовуватиме відносини з окремими країнами уже без згадки про їх приналежність до ПРП.

Бібліографічний список:

1. Rolland N. China's Eurasian Century? Political and Strategic Implications of the Belt and Road Initiative. URL: <https://www.nbr.org/publication/chinas-eurasian-century-political-and-strategic-implications-of-the-belt-and-road-initiative/> (дата звернення: 05.08.2024).

2. Laruelle M., Huchet J. China's Eurasian Pivot: The Silk Road Economic Belt. URL: https://opac.ruu.ac.in/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=8655&shelfbrowse_itemnumber=12558 (дата звернення: 07.08.2024).

3. Frederick Starr S., Svante E. Cornell. Central Asia in the Shadow of China. URL: https://www.silkroadstudies.org/resources/pdf/SilkRoadPapers/2006_06_SRP_CornellStarr_Caucasus.pdf (дата звернення: 15.08.2024).

4. Wang Yi: China to work with Russia to safeguard regional security, stability. URL: <https://news.cgtn.com/news/2024-05-20/Chinese-FM-meets-Russian-counterpart-1tLqaiYXSZW/p.html> (дата звернення: 15.08.2024).

5. Monir M. China's changing strategic engagements in Central Asia. *Journal of Central Asian Studies*. 2014, С. 13–36.

6. Неліппа Д., Ворона М. Геополітичний вимір зовнішньої політики Китаю на пострадянському просторі: повзуча економічна експансія. *Політичне життя*. Вінниця, 2024. С. 203–211.

7. Цапко О. Країни пострадянського простору у зовнішній політиці КНР та Індії. *Досвід та перспективи трансформації пострадянського простору в контексті інтеграційних та глобалізаційних процесів: зб. наук. пр./за заг. ред. к. і. н., доц. АГ Бульвінського*. 2019. С.171–182.

8. 谢小用大使就中白关系、两国经贸合作、共建“一带一路”合作等问题接受21世纪经济报道专访. URL: http://by.china-embassy.gov.cn/sssgxwdt/202312/t20231230_11215533.htm (дата звернення: 16.08.2024).

9. 中國與白俄羅斯全方位合作扎實推進 URL: <http://cpc.people.com.cn/BIG5/n1/2023/0301/c64387-32633558.html> (дата звернення: 16.08.2024).

10. Голянич Б. Співробітництво Китаю з країнами Центральної Азії: сьогодення та перспективи. *Збірник наукових статей «Медіафорум» Чернівецького національного університету*. Том 13. 2023. С. 11–23.

11. Скаврон Б. Китай зробив пропозицію Казахстану і ще чотирьом пострадянським країнам: йдеться про обороноздатність. URL: <https://tsn.ua/svit/kitay-zrobiv-propoziciyu-kazahstanu-i-sche-chotiro-m-postradyanskim-krayinam-ydetsya-pro-oboronozdatnist-2332726.html> (дата звернення: 17.08.2024).

12. China and Central Asia Formalize Partnership with launching Secretariat in Xian. URL: <https://www.newscentralasia.net/2024/03/30/china-and-central-asia-formalize-partnership-with-launching-secretariat-in-xian/> (дата звернення: 16.08.2024).

13. Avdaliani E. China and the Look to the South Caucasus. URL: <https://caucasuswatch.de/en/insights/china-and-the-look-to-the-south-caucasus.html> (дата звернення: 18.08.2024).

14. Голянич Б. Розвиток співробітництва Китаю з країнами Південного Кавказу. *Держава і право: Збірник наукових праць*. Київ, 2023. Вип. 94. С.179–188.

15. Голянич Б. Використання Китаєм «м'якої сили» та формування міжнародного іміджу з точки зору культурної дипломатії. *Політичне життя*. 2023. № 4. С.164–169.

16. Голянич Б., Вакуленко В. Шанхайська організація співробітництва: історія, стан та перспективи. *Політичне життя*. 2023. № 3. С.105–123.

References:

1. Rolland N. China's Eurasian Century? Political and Strategic Implications of the Belt and Road Initiative. URL: <https://www.nbr.org/publication/chinas-eurasian-century-political-and-strategic-implications-of-the-belt-and-road-initiative/> (data zvernennia: 05.08.2024).
2. Laruelle M., Huchet J. China's Eurasian Pivot: The Silk Road Economic Belt. URL: https://opac.rru.ac.in/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=8655&shelfbrowse_itemnumber=12558 (data zvernennia: 07.08.2024).
3. Frederick Starr S., Svante E. Cornell. Central Asia in the Shadow of China. URL: https://www.silkroadstudies.org/resources/pdf/SilkRoadPapers/2006_06_SRP_CornellStarr_Caucasus.pdf (data zvernennia: 15.08.2024).
4. Wang Yi: China to work with Russia to safeguard regional security, stability. URL: <https://news.cgtn.com/news/2024-05-20/Chinese-FM-meets-Russian-counterpart-1tLqaiYXSZW/p.html> (data zvernennia: 15.08.2024).
5. Monir M. China's changing strategic engagements in Central Asia. *Journal of Central Asian Studies*. 2014, C. 13–36.
6. Nelippa D., Vorona M. Neopolitychnyi vymir zovnishnoi polityky Kytaiu na postradianskomu prostori: povzucha ekonomichna ekspansii. *Politychne zhyttia*. Vinnytsia, 2024. S. 203–211.
7. Tsapko O. Krainy postradianskoho prostoru u zovnishnii politytsi KNR ta Indii. *Dosvid ta perspektyvy transformatsii postradianskoho prostoru v konteksti intehratsiinykh ta hlobalizatsiinykh protsesiv: zb. nauk. pr./za zah. red. k. i. n., dots. AH Bulvinskoho*. 2019. S.171–182.
8. Ambassador Xie Xiaoyong accepted an exclusive interview with 21st Century Business Herald on China-Belarus relations, economic and trade cooperation between the two countries, and cooperation in jointly building the «Belt and Road». URL: http://by.china-embassy.gov.cn/sssgxwdt/202312/t20231230_11215533.htm (data zvernennia: 16.08.2024).
9. China and Belarus make solid progress in all-round cooperation. URL: <http://cpc.people.com.cn/BIG5/n1/2023/0301/c64387-32633558.html> (data zvernennia: 16.08.2024).
10. Holianych B. Spivrobitnytstvo Kytaiu z krainamy Tsentralnoi Azii: sohodennia ta perspektyvy. *Zbirnyk naukovykh statei «Mediaforum» Chernivetskoho natsionalnoho universytetu*. Tom 13. 2023. S. 11–23.
11. Skavron B. Kytai zrobyv propozytsiiu Kazakhstanu i shche chotyrom postradianskym krainam: ydetsia pro oboronozdatnist. URL: <https://tsn.ua/svit/kitay-zrobiv-propozyciyu-kazahstanu-i-sche-chotirom-postradianskim-krainam-ydetsia-pro-oboronozdatnist-2332726.html> (data zvernennia: 17.08.2024).
12. China and Central Asia Formalize Partnership with launching Secretariat in Xian. URL: <https://www.newscentralasia.net/2024/03/30/china-and-central-asia-formalize-partnership-with-launching-secretariat-in-xian/> (data zvernennia: 16.08.2024).
13. Avdaliani E. China and the Look to the South Caucasus. URL: <https://caucasuswatch.de/en/insights/china-and-the-look-to-the-south-caucasus.html> (data zvernennia: 18.08.2024).
14. Holianych B. Rozvytok spivrobitnytstva Kytaiu z krainamy Pivdennoho Kavkazu. *Derzhava i pravo: Zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv, 2023. Vyp. 94. S.179–188.
15. Holianych B. Vykorystannia Kytaiem «miakoi syly» ta formuvannia mizhnarodnoho imidzhu z tochky zoru kulturnoi dyplomatii. *Politychne zhyttia*. 2023. № 4. S.164–169.
16. Holianych B., Vakulenko V. Shankhaiska orhanizatsiia spivrobitnytstva: istoriia, stan ta perspektyvy. *Politychne zhyttia*. 2023. № 3. S.105–123.